

УДК 517.5

І. В. Соколенко (Ін-т математики НАН України, Київ)

**НАБЛИЖЕННЯ КЛАСІВ ЛОКАЛЬНО СУМОВНИХ
ФУНКЦІЙ ДЕЯКИМИ ЛІНІЙНИМИ ОПЕРАТОРАМИ***

We find asymptotic ($\sigma \rightarrow \infty$) formulas for the upper bounds of the deviations of Serdyuk operators $U_\sigma(f; \cdot)$ (entire functions of exponential type less than σ) on Stepanets classes $\widehat{L}_{\beta,1}^\psi$ of locally summable functions given on the real axis in the metric of the space \widehat{L} .

Одержано асимптотичні (при $\sigma \rightarrow \infty$) формули для точних верхніх меж відхилень операторів Сердюка $U_\sigma(f; \cdot)$ — цілих функцій експоненціального типу не більшого ніж σ — на класах Степанця $\widehat{L}_{\beta,1}^\psi$ локально сумовних на дійсній осі функцій в метриці простору \widehat{L} .

Нехай \widehat{L} — множина функцій $\varphi(\cdot)$, які задані на дійсній осі \mathbb{R} і мають скінченну норму $\|\varphi\|_{\widehat{L}}$, де

$$\|\varphi\|_{\widehat{L}} = \sup_{a \in \mathbb{R}} \int_a^{a+2\pi} |\varphi(t)| dt. \quad (1)$$

Нехай, далі, $\psi(v)$ — функція, неперервна при всіх $v \geq 0$, і β — фіксоване дійсне число, для яких майже при всіх $t \in \mathbb{R}$ існує перетворення

$$\widehat{\psi}_\beta(t) = \frac{1}{\pi} \int_0^\infty \psi(v) \cos(vt + \beta\pi/2) dv. \quad (2)$$

Тоді, згідно з роботами О.І. Степанця [1, 2], через \widehat{L}_β^ψ позначають множину функцій $f \in \widehat{L}$, які майже при всіх $x \in \mathbb{R}$ можуть бути представлені рівністю

$$f(x) = A_0 + \int_{-\infty}^\infty \varphi(x-t) \widehat{\psi}_\beta(t) dt, \quad (3)$$

*Частково підтримано Державним фондом фундаментальних досліджень України (проект GP/F27/0103).

де $A_0 \in \mathbb{R}$, $\varphi \in \widehat{L}$, а інтеграл розуміють як границю інтегралів по симетричних проміжках, що розширюються. Якщо $f \in \widehat{L}_\beta^\psi$ і при цьому $\varphi \in \mathfrak{N}$, де \mathfrak{N} — деяка підмножина з \widehat{L} , то покладають $f \in \widehat{L}_\beta^\psi \mathfrak{N}$.

Підмножини неперервних функцій з \widehat{L}_β^ψ і $\widehat{L}_\beta^\psi \mathfrak{N}$ позначають відповідно символами \widehat{C}_β^ψ і $\widehat{C}_\beta^\psi \mathfrak{N}$. Функцію $\varphi(\cdot)$ у (3) називають (ψ, β) -похідною функції $f(\cdot)$ і позначають $f_\beta^\psi(\cdot)$.

Множини \widehat{L}_β^ψ було введено в [1]. З історією питання про дослідження наближень класів локально сумовних функцій $\widehat{L}_\beta^\psi \mathfrak{N}$ або $\widehat{C}_\beta^\psi \mathfrak{N}$ операторами Фур'є і операторами Валле Пуссена можна ознайомитись, наприклад, в книгах О.І. Степанця [2] та О.І. Степанця, В.І. Рукасова, С.О. Чайченка [3] (див. також наведену в них бібліографію).

Нехай \mathfrak{A} — множина всіх неперервних при $v \geq 0$ функцій ψ , які задовольняють умови:

- 1) $\psi(v) \geq 0$, $\psi(0) = 0$;
- 2) ψ опукла донизу на $[1; \infty)$ і $\lim_{v \rightarrow \infty} \psi(v) = 0$;
- 3) $\psi'(v) := \psi'(v+0)$ є функцією обмеженої варіації на $[0, \infty)$:

$$\bigvee_0^\infty \psi'(v) \leq K < \infty$$
, і

$$\mathfrak{A}' := \left\{ \psi \in \mathfrak{A} : \int_1^\infty \frac{\psi(t)}{t} dt < \infty \right\}$$

(див. [2]).

Тоді, якщо виконуються такі умови: $\psi \in \mathfrak{A}$ і $\beta = 0$ або $\psi \in \mathfrak{A}'$ і $\beta \in \mathbb{R}$ (надалі скрізь вимагатимемо їх виконання), то, як впливає з твердження 9.5.1 із монографії [2], перетворення $\widehat{\psi}_\beta(t)$ вигляду (2) є функцією, сумовною на \mathbb{R} :

$$\int_{-\infty}^{\infty} |\widehat{\psi}_\beta(t)| dt < \infty.$$

В якості агрегатів наближення для функцій $f \in \widehat{L}_\beta^\psi \mathfrak{N}$ використаємо функції $U_\sigma(f; \cdot)$, $\sigma \geq 0$, що мають вигляд

$$U_\sigma(f; x) = A_0 + \int_{-\infty}^{\infty} f_\beta^\psi(x-t) \frac{1}{\pi} \int_0^\infty u_\sigma(t, v) dv dt, \quad (4)$$

де функція $u_\sigma(t, v) = u_\sigma(\psi, \beta; t, v)$ визначається такою рівністю:

$$u_\sigma(t, v) = \begin{cases} u_\sigma^*(t, v), & 0 \leq v \leq \sigma - 1, \\ u_\sigma^*(t, v) + \psi(3\sigma)(v - \sigma + 1) \cos(vt + \frac{\beta\pi}{2}), & \sigma - 1 < v < \sigma, \\ 0, & \sigma \leq v, \end{cases}$$

а $u_\sigma^*(t, v) = (\psi(v) - \psi(2\sigma - v)) \cos(vt - \frac{\beta\pi}{2}) - \psi(2\sigma + v) \cos(vt + \frac{\beta\pi}{2})$ при $v \in [0, \sigma]$.

Зазначимо, що у випадку, коли $f(\cdot) \in 2\pi$ -періодичними функціями з множин $\widehat{L}_\beta^\psi \mathfrak{A}$, функції $U_n(f, \cdot), n \in \mathbb{N}$, є тригонометричними поліномами порядку $\leq n - 1$, апроксимаційні властивості яких досліджено А.С. Сердюком [4, 5]. У загальному випадку (див. [6] (твердження 1)) функції $U_\sigma(f; \cdot)$ є цілими функціями експоненціального типу, що не перевищує σ ($U_\sigma(f; \cdot) \in \mathcal{E}_\sigma$).

Мета даної роботи полягає в знаходженні асимптотичних при $\sigma \rightarrow \infty$ рівностей для величин

$$\mathcal{E}(\widehat{L}_{\beta,1}^\psi; U_\sigma)_{\widehat{L}} = \sup_{f \in \widehat{L}_{\beta,1}^\psi} \|f - U_\sigma(f)\|_{\widehat{L}},$$

де

$$\widehat{L}_{\beta,1}^\psi := \widehat{L}_\beta^\psi \widehat{S}_1, \quad \widehat{S}_1 := \{\varphi \in \widehat{L} : \|\varphi\|_{\widehat{L}} \leq 1\},$$

за умови, що функція $\psi(v)$, яка задає клас $\widehat{L}_{\beta,1}^\psi$, належить до множини

$$\mathfrak{A}_\infty^+ := \{\psi \in \mathfrak{A} : \mu(\psi, v) \uparrow \infty \text{ при } v \rightarrow \infty\},$$

де $\mu(\psi, v) = \frac{v}{\eta(\psi, v) - v}$, $\eta(\psi, v) = \psi^{-1}(\frac{1}{2}\psi(v))$, $v \geq 1$.

Теорема 1. Нехай $\psi \in \mathfrak{A}_\infty^+$ і $\beta \in \mathbb{R}$. Тоді при $\sigma \rightarrow \infty$

$$\begin{aligned} \mathcal{E}(\widehat{L}_{\beta,1}^\psi; U_\sigma)_{\widehat{L}} &= \frac{4}{\pi} \psi(\sigma) + \\ &+ O(1) \left(\psi(3\sigma) |\ln(\eta(\psi, 3\sigma) - 3\sigma)| + \psi(\sigma) \left(\frac{1}{\mu(\psi, \sigma)} + \frac{1}{\eta(\psi, \sigma) - \sigma} \right) \right), \end{aligned} \quad (5)$$

де $O(1)$ — величина, рівномірно обмежена відносно σ і β .

Зауваження 1. Для величин $\mathcal{E}(\widehat{C}_{\beta,\infty}^\psi; U_\sigma)_C$, де

$$\widehat{C}_{\beta,\infty}^\psi = \widehat{C}_\beta^\psi \widehat{S}_\infty, \quad \widehat{S}_\infty := \{\varphi : \operatorname{ess\,sup}_{t \in \mathbb{R}} |\varphi(t)| \leq 1\}, \quad (6)$$

асимптотичні при $\sigma \rightarrow \infty$ формули було отримано в [6]. З формули (5) даної роботи і теореми 3 роботи [6] випливає, що величини $\mathcal{E}(\widehat{C}_{\beta,\infty}^\psi; U_\sigma)_C$ і $\mathcal{E}(\widehat{L}_{\beta,1}^\psi; U_\sigma)_{\widehat{L}}$ асимптотично рівні у випадку, якщо $\psi \in \mathfrak{A}_\infty^+$, $\lim_{\sigma \rightarrow \infty} (\eta(\psi; \sigma) - \sigma) = \infty$ і $\frac{\psi(3\sigma)}{\psi(\sigma)} |\ln(\eta(\psi, 3\sigma) - 3\sigma)| = o(1)$.

Зауваження 2. За виконання умов теореми 1 та умов $\lim_{\sigma \rightarrow \infty} (\eta(\psi; \sigma) - \sigma) = \infty$ і $\frac{\psi(3\sigma)}{\psi(\sigma)} |\ln(\eta(\psi, 3\sigma) - 3\sigma)| = o(1)$ співвідношення (5) є асимптотичною рівністю. Наприклад, це буде так для функцій $\psi_{\alpha,r} \in \mathfrak{A}_\infty^+$, які при $t \geq 1$ дорівнюють $e^{-\alpha t^r}$, $\alpha > 0$, $0 < r < 1$.

Доведення. Запишемо зручне для досліджень інтегральне представлення відхилень $f(x) - U_\sigma(f; x)$, $f \in \widehat{L}_{\beta,1}^\psi$. Міркуючи аналогічно, як і при доведенні леми з роботи [6], за умови $f \in \widehat{L}_{\beta,1}^\psi$ майже в кожній точці x отримуємо

$$\begin{aligned} f(x) - U_\sigma(f; x) = & \frac{2}{\pi} \int_{-\infty}^{\infty} f_\beta^\psi(x-t) \cos\left(\sigma t - \frac{\beta\pi}{2}\right) \int_0^{\infty} \psi(v+\sigma) \cos vt dv dt - \\ & - \int_{-\infty}^{\infty} f_\beta^\psi(x-t) \left(\frac{1}{\pi} \int_{\sigma-1}^{\sigma} \psi(3\sigma)(v-\sigma+1) \cos\left(vt + \frac{\beta\pi}{2}\right) dv + \right. \\ & \left. + \frac{1}{\pi} \int_{\sigma}^{\infty} \psi(v+2\sigma) \cos\left(vt + \frac{\beta\pi}{2}\right) dv \right) dt. \end{aligned} \quad (7)$$

Розглядаючи точну верхню межу по функціях $f \in \widehat{L}_{\beta,1}^\psi$ в рівності (7), одержуємо

$$\begin{aligned} \mathcal{E}_\sigma(\widehat{L}_{\beta,1}^\psi; U_\sigma)_{\widehat{L}} = & \\ = & \frac{2}{\pi} \sup_{f \in \widehat{L}_{\beta,1}^\psi} \left\| \int_{-\infty}^{\infty} f_\beta^\psi(x-t) \cos\left(\sigma t - \frac{\beta\pi}{2}\right) \int_0^{\infty} \psi(v+\sigma) \cos vt dv dt \right\|_{\widehat{L}} + \\ + & O(1) \sup_{f \in \widehat{L}_{\beta,1}^\psi} \left\| \int_{-\infty}^{\infty} f_\beta^\psi(x-t) \left(\frac{1}{\pi} \int_{\sigma-1}^{\sigma} \psi(3\sigma)(v-\sigma+1) \cos\left(vt + \frac{\beta\pi}{2}\right) dv + \right. \right. \end{aligned}$$

$$+ \frac{1}{\pi} \int_{\sigma}^{\infty} \psi(v + 2\sigma) \cos\left(vt + \frac{\beta\pi}{2}\right) dv \Big\|_{\widehat{L}} dt \Big\| . \quad (8)$$

Позначимо перший доданок в правій частині останньої рівності через $I_{\sigma}(\widehat{L}_{\beta,1}^{\psi})$. Помічаючи, далі, що другий доданок є точною верхньою межею відхилень операторів Фур'є $F_{\sigma}(g; \cdot)$ від функцій g з класу $\widehat{L}_{-\beta,1}^{\psi}$ в метриці простору \widehat{L} , тобто дорівнює величині $\mathcal{E}(\widehat{L}_{-\beta,1}^{\psi}; F_{\sigma})$, де

$$\psi_{\sigma}(t) = \begin{cases} \psi((2\sigma + 1)t), & 0 \leq t \leq 1, \\ \psi(t + 2\sigma), & t > 1, \end{cases}$$

$$\mathcal{E}(\widehat{L}_{\beta}^{\psi}\mathfrak{N}; F_{\sigma})_{\widehat{L}} = \sup_{f \in \widehat{L}_{\beta}^{\psi}\mathfrak{N}} \|f(\cdot) - F_{\sigma}(f; \cdot)\|_{\widehat{L}},$$

$F_{\sigma}(f; x)$ — введені в [1] оператори Фур'є порядку σ :

$$F_{\sigma}(f; x) = A_0 + \int_{-\infty}^{\infty} f_{\beta}^{\psi}(x - t) \frac{1}{\pi} \int_0^{\infty} \psi(v) \lambda_{\sigma}(v) \cos\left(vt + \frac{\beta\pi}{2}\right) dv dt,$$

$$\lambda_{\sigma}(v) = \begin{cases} 1, & 0 \leq v \leq \sigma - 1, \\ 1 - (v - \sigma + 1)\psi(\sigma)/\psi(v), & \sigma - 1 < v < \sigma, \\ 0, & \sigma \leq v, \end{cases}$$

зі співвідношення (8), маємо

$$\mathcal{E}(\widehat{L}_{\beta,1}^{\psi}; U_{\sigma})_{\widehat{L}} = I_{\sigma}(\widehat{L}_{\beta,1}^{\psi})_{\widehat{L}} + O(1)\mathcal{E}(\widehat{L}_{-\beta,1}^{\psi}; F_{\sigma})_{\widehat{L}}. \quad (9)$$

Знайдемо оцінки кожного з доданків правої частини рівності (9). Застосовуючи нерівність Мінковського

$$\left\| \int f(x - t)K(t)dt \right\|_{\widehat{L}} \leq \|f\|_{\widehat{L}} \cdot \int |K(t)|dt, \quad (10)$$

отримуємо

$$I_{\sigma}(\widehat{L}_{\beta,1}^{\psi})_{\widehat{L}} \leq \frac{2}{\pi} \int_{-\infty}^{\infty} \left| \cos\left(\sigma t - \frac{\beta\pi}{2}\right) \int_0^{\infty} \psi(v + \sigma) \cos vtdv \right| dt. \quad (11)$$

При доведенні теореми 3 з роботи [6] було показано, що у випадку $\psi \in \mathfrak{A}_\infty^+$ і $\beta \in \mathbb{R}$

$$\frac{2}{\pi} \int_{-\infty}^{\infty} \left| \cos \left(\sigma t - \frac{\beta\pi}{2} \right) \int_0^{\infty} \psi(v+\sigma) \cos vtdv \right| dt = \frac{4}{\pi} \psi(\sigma) + O(1) \frac{\psi(\sigma)}{\mu(\psi, \sigma)}. \quad (12)$$

Підставивши співвідношення (12) в нерівність (11), одержуємо

$$I_\sigma(\widehat{L}_{\beta,1}^\psi)_{\widehat{L}} \leq \frac{4}{\pi} \psi(\sigma) + O(1) \frac{\psi(\sigma)}{\mu(\psi, \sigma)}. \quad (13)$$

Для знаходження оцінки знизу величини $I_\sigma(\widehat{L}_{\beta,1}^\psi)_{\widehat{L}}$ нам знадобиться таке відоме твердження (див., наприклад, [7, лема 3]).

Лема А. *Нехай функція $K(\cdot)$ є сумовною на $[a, b]$. Тоді*

$$\mathcal{E}(K) := \sup_{\varphi \in \widehat{S}_1} \int_a^b \left| \int_a^b \varphi(x-t) K(t) dt \right| dx \geq \int_a^b |K(t)| dt.$$

Користуючись нерівністю (10) та лемою А, можемо записати наступний ланцюжок співвідношень:

$$\begin{aligned} I_\sigma(\widehat{L}_{\beta,1}^\psi)_{\widehat{L}} &= \frac{2}{\pi} \sup_{\varphi \in \widehat{S}_1} \left\| \int_{-\infty}^{\infty} \varphi(x-t) \cos \left(\sigma t - \frac{\beta\pi}{2} \right) \int_0^{\infty} \psi(v+\sigma) \cos vtdv dt \right\|_{\widehat{L}} \geq \\ &\geq \frac{2}{\pi} \sup_{\varphi \in \widehat{S}_1} \left\| \int_{-\pi}^{\pi} \varphi(x-t) \cos \left(\sigma t - \frac{\beta\pi}{2} \right) \int_0^{\infty} \psi(v+\sigma) \cos vtdv dt \right\|_{\widehat{L}} - \\ &- \frac{2}{\pi} \sup_{\varphi \in \widehat{S}_1} \left\| \int_{|t| \geq \pi} \varphi(x-t) \cos \left(\sigma t - \frac{\beta\pi}{2} \right) \int_0^{\infty} \psi(v+\sigma) \cos vtdv dt \right\|_{\widehat{L}} \geq \\ &\geq \frac{2}{\pi} \left(\int_{-\pi}^{\pi} - \int_{|t| \geq \pi} \right) \left| \cos \left(\sigma t - \frac{\beta\pi}{2} \right) \int_0^{\infty} \psi(v+\sigma) \cos vtdv \right| dt = \end{aligned}$$

$$= \frac{2}{\pi} \int_{-\infty}^{\infty} \left| \cos \left(\sigma t - \frac{\beta\pi}{2} \right) \int_0^{\infty} \psi(v+\sigma) \cos vt dv \right| dt + O(1) \int_{|t| \geq \pi} \int_0^{\infty} \psi(v+\sigma) \cos vt dv dt. \quad (14)$$

Якщо $\psi \in \mathfrak{A}_{\infty}^+$, то функція $\psi'(\sigma + v)$ — від’ємна й зростаюча при $v \geq 0$, $\sigma \geq 1$, $\lim_{v \rightarrow \infty} \psi'(\sigma + v) = 0$, і, як випливає із зауваження 3.13.1 [2]

$$K_1(\eta(\psi, v) - v) \leq \frac{\psi(v)}{|\psi'(v)|} \leq K_2(\eta(\psi, v) - v).$$

Враховуючи цю інформацію й інтегруючи частинами при $t \neq 0$, маємо

$$\begin{aligned} \int_0^{\infty} \psi(v + \sigma) \cos vt dv &= -\frac{1}{t} \int_0^{\infty} \psi'(v + \sigma) \sin vt dv \leq -\frac{1}{t} \int_0^{\pi/t} \psi'(v + \sigma) dv \leq \\ &\leq \frac{\pi}{t^2} |\psi'(\sigma)| \leq \frac{K\pi\psi(\sigma)}{t^2(\eta(\psi, \sigma) - \sigma)} \end{aligned}$$

і

$$\frac{2}{\pi} \int_{\pi}^{\infty} \left| \int_0^{\infty} \psi(v + \sigma) \cos vt dv \right| dt \leq \frac{O(1)\psi(\sigma)}{\eta(\psi, \sigma) - \sigma}. \quad (15)$$

Співставляючи співвідношення (9), (14) і (15), одержуємо

$$I_{\sigma}(\widehat{L}_{\beta,1}^{\psi})_{\widehat{L}} = \frac{4}{\pi} \psi(\sigma) + O(1) \left(\frac{\psi(\sigma)}{\mu(\psi, \sigma)} + \frac{\psi(\sigma)}{\eta(\psi, \sigma) - \sigma} \right). \quad (16)$$

Повертаючись до рівності (9), бачимо, що для завершення доведення теореми 1 достатньо отримати таку оцінку:

$$\mathcal{E}(\widehat{L}_{-\beta,1}^{\psi_{\sigma}}; F_{\sigma})_{\widehat{L}} \leq O(1)\psi(3\sigma) |\ln(\eta(\psi, 3\sigma) - 3\sigma)|. \quad (17)$$

Застосовуючи нерівність (10), можемо записати

$$\mathcal{E}(\widehat{L}_{-\beta,1}^{\psi_{\sigma}}; F_{\sigma})_{\widehat{L}} \leq \int_{-\infty}^{\infty} \left| \frac{1}{\pi} \int_{\sigma-1}^{\sigma} \psi(3\sigma)(v-\sigma+1) \cos \left(vt + \frac{\beta\pi}{2} \right) dv + \right.$$

$$\begin{aligned}
& + \frac{1}{\pi} \int_{\sigma}^{\infty} \psi(v+2\sigma) \cos\left(vt + \frac{\beta\pi}{2}\right) dv \Big| dt = \\
& = \sup_{\varphi \in \widehat{S}_{\infty}} \left\| \int_{-\infty}^{\infty} \varphi(x-t) \left(\frac{1}{\pi} \int_{\sigma-1}^{\sigma} \psi(3\sigma)(v-\sigma+1) \cos\left(vt + \frac{\beta\pi}{2}\right) dv + \right. \right. \\
& \left. \left. + \frac{1}{\pi} \int_{\sigma}^{\infty} \psi(v+2\sigma) \cos\left(vt + \frac{\beta\pi}{2}\right) dv \right) dt \right\|_C = \mathcal{E}(\widehat{C}_{-\beta, \infty}^{\psi_{\sigma}}; F_{\sigma})_C, \quad (18)
\end{aligned}$$

де $\|f\|_C = \sup_{x \in \mathbb{R}} |f(x)|$.

Як впливає з теореми 9.12.2 [2], якщо функція $\psi_{\sigma}(v)$, що задає клас $\widehat{C}_{-\beta, \infty}^{\psi_{\sigma}}$, належить до класу $\mathfrak{A}_{\infty}^{+}$, то при $\sigma \rightarrow \infty$

$$\mathcal{E}(\widehat{C}_{-\beta, \infty}^{\psi_{\sigma}}; F_{\sigma})_C = O(1) \psi(3\sigma) |\ln(\eta(\psi, 3\sigma) - 3\sigma)|. \quad (19)$$

Об'єднуючи співвідношення (18) і (19), отримуємо оцінку (17).

Теорему 1 доведено.

1. Степанец А.И. Приближение операторами Фурье функций, заданных на действительной оси // Докл. АН СССР. — 1988. — Т. 303, №1. — С. 50–53.
2. Степанец А.И. Методы теории приближений: В 2 ч. — Киев: Ин-т математики НАН Украины, 2002. — Ч. 2. — 468 с.
3. Степанец А.И., Рукасов В.И., Чайченко С.О. Приближение суммами Валле Пуассона периодических функций // Праці Інституту математики НАН України. — 2007. — Т. 68. — 400 с.
4. Сердюк А.С. Про один лінійний метод наближення періодичних функцій // Проблеми теорії наближення функцій та суміжні питання : Зб. праць Ін-ту математики НАН України. — 2004. — Т. 1, № 1. — С. 296–338.
5. Сердюк А.С. Наближення інтегралів Пуассона одним лінійним методом наближення в рівномірній та інтегральній метриках // Укр. мат. журн. — 2008. — 60, № 7. — С. 976–982.
6. Соколенко I.В. Наближення операторами Сердюка неперервних (ψ, β) -диференційованих функцій, заданих на дійсній осі // Проблеми теорії наближення функцій та суміжні питання : Зб. праць Ін-ту математики НАН України. — 2007. — Т. 4, № 1. — С. 318–334.
7. Дрозд В.В. Одновременное приближение функций и их производных операторами Фурье в среднем // Одновременное приближение функций и их производных операторами Фурье. — Киев, 1989. — С. 20–59. — (Препр. / АН УССР. Ин-т математики; 89.17).